

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 437/2022-31

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditša a zo sudcov Libora Duľu a Miroslava Duriša (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej MALICH advokátskou kanceláriou, s. r. o., Dunajská 25, Bratislava, IČO 47 256 991, v mene ktorej koná jej konateľ a advokát JUDr. Pavol Malich, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 80/2014 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 80/2014 **b o l i p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Bratislava I **p r i k a z u j e** v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 80/2014 konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľke **p r i z n á v a** primerané finančné zadostučinenie v sume **2 000 eur**, ktoré **j e** jej Okresný súd Bratislava I **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Bratislava I **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume **739,66 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka označená v záhlaví tohto nálezu sa ústavnou sťažnosťou doručenu 3. mája 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v napadnutom konaní označenom v záhlaví tohto nálezu. Sťažovateľka sa domáha uloženia príkazu okresnému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prietahov. Zároveň sa domáha priznania primeraného finančného zadosťučinenia v sume 5 000 eur, ako aj náhrady trov konania.

2. Zo spisu vzťahujúceho sa na napadnuté konanie ústavný súd zistil nasledujúce skutočnosti.

- Dňa 28. apríla 2014 bola okresnému súdu doručená žaloba [REDAKOVANÉ] a sťažovateľky proti Slovenskej republike zastúpenej Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „žalovaná 1“) a proti Slovenskej republike zastúpenej Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky (ďalej len „žalovaná 2“) o náhradu škody spôsobenej nesprávnym úradným postupom, ktorou žalobcovia požadovali priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v sume 195 000 eur, ktorá im mala vzniknúť postupom príslušníkov Policajného zboru pri výkone domových prehliadok v súvislosti s konaním vedeným v trestnej veci ich syna [REDAKOVANÉ] pod ČVS: ORP-345/OVK-DK-2013.

- Okresný súd 17. októbra 2014 vyzval žalobcov na zaplatenie súdneho poplatku a zároveň doručoval žalobu na vyjadrenie žalovaným. Žalovaná 2 sa k žalobe vyjadrila podaním doručeným 30. októbra 2014 a žalovaná 1 doručila vyjadrenie k žalobe 4. februára 2015. Žalobcovia súdny poplatok zaplatili 18. novembra 2014. Vyjadrenia žalovaných boli 17. februára 2015 doručované žalobcom na vyjadrenie.

- Dňa 15. apríla 2015 bol nariadený termín pojednávania na 13. október 2015. Pojednávanie, ktoré sa uskutočnilo 13. októbra 2015, bolo odročené na 16. február 2016 z dôvodu vykonania dokazovania výsluchom žalobcov a vyžiadania trestných spisov.

- Dňa 14. októbra 2015 okresný súd vyžiadal súvisiace trestné spisy, ktoré boli 26. októbra 2015 doručené Okresným riaditeľstvom Policajného zboru Dolný Kubín. Žalobcovia doručili 11. januára 2016 dôkaz, ktorý bol 19. januára 2016 doručovaný žalovaným.

- Dňa 16. februára 2016 sa uskutočnilo pojednávanie, ktoré bolo odročené na 12. máj 2016. Dňa 26. februára 2016 doručila vyjadrenie žalovaná 1, ktoré bolo následne 3. marca 2016 doručované žalovanej 2 a žalobcom. Žalobcovia doručili 21. marca 2016 doplnenie vyjadrenia, ktoré bolo doručované 11. apríla 2016 žalovaným. Žalovaná 2 doručila vyjadrenie 29. marca 2016, ktoré bolo 11. apríla 2016 doručované žalovanej 1 a žalobcom. Žalovaná 2 doručila 20. apríla 2016 podanie. Dňa 10. mája 2016 bola okresnému súdu oznámená zmena právneho zástupcu sťažovateľky, ku ktorej došlo z dôvodu prekážky na strane pôvodného právneho zástupcu. Nový právny zástupca sťažovateľky súčasne požiadal o odročenie pojednávania z dôvodu zabezpečenia

času na svoju prípravu. Tejto žiadosti okresný súd 11. mája 2016 vyhovel a nariadil nový termín pojednávania na 18. október 2016.

- Pojednávanie, ktoré sa uskutočnilo 18. októbra 2016, bolo odročené na 17. január 2017. Na pojednávaní právny zástupca sťažovateľky [REDAKOVANÉ] uviedol, že nie je oboznámený s vecou, keďže spis od predchádzajúceho právneho zástupcu nemal k dispozícii z dôvodu, že tento sa nachádzal vo väzbe.

- Pojednávanie nariadené na 17. január 2017 bolo 16. januára 2017 zrušené na žiadosť žalobcov z 15. januára 2017 z dôvodu, že títo 10. januára 2017 odvolali plnú moc právneho zástupcovi [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ], pričom okresnému súdu uviedli, že sa pojednávania nemôžu zúčastniť zo zdravotných dôvodov a trvajú na svojej účasti na pojednávaní, ako aj účasti nimi zvoleného právneho zástupcu. Žalobcovia súčasne okresnému súdu oznámili, že v lehote do 10 dní oznámia nového právneho zástupcu. Pojednávanie nariadené na 17. január 2017 bolo odročené na 7. marec 2017. Pojednávanie nariadené na 7. marec 2017 bolo odročené na 21. september 2017 z dôvodu žiadosti žalobcov, ktorí oznámili, že sú v kontakte so svojim predchádzajúcim právnym zástupcom, s ktorým sa dohodli na zastupovaní vo veci.

- Dňa 11. septembra 2017 žalobcovia doručili ospravedlnenie neúčasti na nariadenom pojednávaní a žiadosť o odročenie pojednávania z dôvodu, že sa im nepodarilo nájsť právneho zástupcu, ktorý by bol ochotný prevziať právne zastupovanie. Pojednávanie nariadené na 21. september 2017 bolo následne odročené na 28. november 2017. Dňa 23. novembra 2017 bolo z dôvodu choroby zákonnej sudkyne pojednávanie nariadené na 28. november 2017 zrušené a zároveň bol stanovený nový termín pojednávania na 22. marec 2018.

- Dňa 20. marca 2018 boli okresnému súdu doručené oznámenie nového právneho zástupcu žalobcov [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] o prevzatí zastupovania žalobcov vo veci žaloby s účinnosťou od 19. marca 2018 a zároveň žiadosť o odročenie pojednávania podľa § 183 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) z dôvodu potreby oboznámenia sa s predmetnou vecou v rámci zákonnej lehoty. Žiadosť bola zákonnou sudkyňou akceptovaná, v dôsledku čoho bolo pojednávanie nariadené na 22. marec 2018 zrušené. Dňa 23. marca 2018 bol nariadený nový termín pojednávania na 16. október 2018.

- Na pojednávaní, ktoré sa uskutočnilo 16. októbra 2018, bolo doručované krátkou cestou vyjadrenie žalobcov k doterajšiemu priebehu napadnutého konania. Okresný súd oboznámil strany v spore, že na ďalšom pojednávaní uvedie predbežné posúdenie veci a rozhodne o ďalších návrhoch na doplnenie dokazovania. Pojednávanie bolo odročené na 15. január 2019.

- Pojednávanie, ktoré sa uskutočnilo 15. januára 2019, na ktorom žalobcovia navrhli pripojiť inšpekčné spisy, okresný súd odročil na 21. marec 2019 z dôvodu potreby oboznámenia strán s tým, ktoré trestné spisy a inšpekčné spisy sú pripojené k civilnému spisu, aby sa s nimi následne mohli strany oboznámiť, pričom trestné spisy, ktoré nie sú pripojené, si okresný súd následne vyžiada.

- Dňa 18. januára 2019 bolo doručené vyjadrenie žalovanej 2 k podaniu žalobcov, ktoré bolo doručené krátkou cestou na pojednávaní, ktoré sa uskutočnilo 15. januára 2019. Dňa 24. januára 2019 doručila žalovaná 1 doplnujúce vyjadrenie. Okresný súd informoval 14. februára 2019 stany v spore o možnosti nahliadnuť do pripojených vyšetrovacích spisov. Okresný súd strany v spore 20. marca 2019 informoval o zrušení termínu pojednávania z dôvodu

nevyhnutnosti vykonania výsluchu osoby umiestnenej v zdravotníckom zariadení v konaní o prípustnosť prevzatia pacienta do zdravotníckeho zariadenia a stanovil nový termín pojednávania na 15. október 2019.

- Pojednávanie nariadené na 15. október 2019 bolo zrušené 18. septembra 2019 z dôvodu nariadených pojednávanií v rodinných veciach, ktoré boli prerozdelené zákonnej sudkyňi v súlade s príslušným dodatkom rozvrhu práce. Zároveň bol stanovený nový termín pojednávania na 28. január 2020. Žalobcovia doručili 21. januára 2020 doplnenie vyjadrenia.

- Pojednávanie, ktoré sa uskutočnilo 28. januára 2020, bolo odročené na 31. marec 2020 z dôvodu, že okresným súdom neboli stranám v spore vzájomne doručované vyjadrenia. Dňa 23. marca 2020 bolo pojednávanie nariadené na 31. marec 2020 zrušené z dôvodu preventívneho karanténneho opatrenia na strane zákonnej sudkyne. Dňa 21. augusta 2020 bol nariadený termín pojednávania na 20. január 2021, ktorý bol 5. januára 2021 zrušený s poukazom na uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 807 z 29. decembra 2020, ktorým bol od 30. decembra 2020 na území Slovenskej republiky na obdobie 40 dní vyhlásený núdzový stav, v dôsledku čoho okresný súd zrušil všetky pojednávania pôvodne nariadené na obdobie od 4. januára 2021 do 24. januára 2021. Zároveň bolo nariadené pojednávanie na 1. jún 2021.

- Dňa 28. mája 2021 bol zrušený termín pojednávania nariadený na 1. jún 2021 z dôvodu práceneschopnosti zákonnej sudkyne. Dňa 17. júna 2021 bol nariadený nový termín pojednávania na 24. november 2021. Pojednávanie nariadené na 24. november 2021 bolo zrušené 28. októbra 2021 z dôvodu dovolenky zákonnej sudkyne zo zdravotných dôvodov. Zároveň bol nariadený nový termín pojednávania na 18. február 2022. Dňa 25. januára 2022 bol zrušený termín pojednávania nariadený na 18. február 2022 z dôvodu práceneschopnosti zákonnej sudkyne.

- Dňa 18. júla 2022 došlo k zmene zákonného sudcu. V dôsledku úmrtia žalobcu požiadal okresný súd 5. októbra 2022 Okresný súd Bratislava III o informáciu týkajúcu sa stavu dedičského konania vedeného vo veci poručiteľa (žalobcu). Na žiadosť bolo reagované podaním doručeným 7. októbra 2022 oznámením spisovej značky dedičského konania. Dňa 21. novembra 2022 bolo okresnému súdu oznámené, že dedičské konanie po poručiťovi bolo skončené schválením dohody dedičov o vyporiadaní dedičstva.

3. Ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 437/2022 z 20. septembra 2022 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie v celom rozsahu.

II.

Argumentácia sťažovateľky

4. Sťažovateľka namieta, že po podaní žaloby bolo v rámci napadnutého konania nariadených a uskutočnených celkom 7 súdnych pojednávanií. V období od posledného pojednávania, ktoré sa uskutočnilo 28. januára 2020, do dňa vypracovania ústavnej sťažnosti boli nariadené celkom 4 pojednávania, ktoré však boli z rôznych objektívnych dôvodov zrušené.

5. Sťažovateľka dôvodí, že rozhodnutie súdu prvej inštancie malo byť vydané v období do začiatku pandémie, keďže v tom čase (1. štvrtrok 2020) uplynulo takmer 6 rokov od podania žaloby. Okresný súd už v uvedenom období mal k dispozícii listinné dôkazy a vyjadrenia, na základe ktorých mohol vydať rozhodnutie vo veci samej. Okresný súd tak o žalobe nerozhodol ani po viac

ako 8 rokoch od začatia súdneho konania. Sťažovateľka pritom stále legitímne očakáva po takom dlhom období konania, v rámci ktorého došlo k úmrtiu žalobcu, vydanie spravodlivého a zákonného rozhodnutia.

6. Postup okresného súdu v napadnutom konaní podľa sťažovateľky z dôvodu celkovej dĺžky súdneho konania presahujúcej obdobie 8 rokov nepochybne predstavuje porušenie práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov.

7. Priznanie primeraného finančného zadost'učinenia sťažovateľka odôvodňuje neodôvodnenou dĺžkou konania, počas ktorej nebola zo strany okresného súdu poskytnutá právna ochrana a právna istota vo forme vydania súdneho rozhodnutia. Sťažovateľka akcentuje aj to, že samotný priebeh napadnutého konania mal tragický dopad na zdravotný stav manžela – žalobcu, ktorý sa vydania rozhodnutia súdu prvej inštancie nedožil. Okrem toho samotný pokročilý vek sťažovateľky odôvodňuje podanie ústavnej sťažnosti, keďže napadnuté konanie bude pravdepodobne trvať ešte niekoľko rokov.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

8. Po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie sa na výzvu ústavného súdu z 26. septembra 2022 k ústavnej sťažnosti vyjadril prípisom č. k. 1SprV/477/2022 z 26. októbra 2022 predseda okresného súdu, ktorý v podstatnom zdôraznil, vychádzajúc z prehľadu jednotlivých úkonov, že v napadnutom konaní sa nevyskytlo žiadne podstatné obdobie nečinnosti. Okresný súd koná plynulo a bez zbytočných prietáhov, pričom v súčasnosti vykonáva úkony týkajúce sa zistenia dedičského konania po zomrelom žalobcovi. K predĺženiu napadnutého konania podľa predsedu okresného súdu prispela skutočnosť, že z celkového počtu 19 pojednávaní bolo odročených či zrušených 13 pojednávaní, a to z objektívnych dôvodov. Na určenie termínov pojednávaní mala zásadný vplyv aj situácia vyvolaná šírením ochorenia COVID-19, v dôsledku ktorej bola možnosť nariadenia pojednávania obmedzená, čo spôsobilo nahromadenie ďalších spisov v súdnom oddelení pôvodnej zákonnej sudkyne.

9. V prípade, že ústavný súd dospeje k záveru, že k zbytočným prietahom v napadnutom konaní došlo, okresný súd poukazuje na fluktuáciu zamestnancov, v dôsledku čoho opakovane dochádza k prerozdeleniu spisov z oddelení odchádzajúcich sudcov medzi sudcov, ktorí zotrávajú v pôsobení na okresnom súde, a ich následnému preťažovaniu. V prípade konštatovania nečinnosti okresného súdu ide o nečinnosť, ktorá súvisí s fyzickou nemožnosťou sudcu vybavovať všetky mu pridelené veci priebežne z dôvodu ich veľkého počtu.

10. Okresný súd ďalej poukazuje na to, že na celkovú nepriaznivú situáciu z hľadiska personálneho obsadenia a množstva nevybavených vecí bolo Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky opakovane upozorňované. Za neprijateľné pritom považuje to, že sudca nemá limitovaný počet pridelených vecí v oddelení, a to bez ich riadneho zaradenia do jednotlivých kategórií obťažnosti.

11. Napokon za neprimeranú považuje okresný súd požadovanú sumu primeraného finančného zadost'učinenia. Poukazuje pritom na rozhodovaciu činnosť ústavného súdu, z ktorej možno dospieť

k záveru, že primerané zadost'učinenie za jeden rok priet'ahov v napadnutom konaní nezvykne presahovať sumu 500 eur (I. ÚS 341/2018, III. ÚS 187/2018). Priznanie zadost'učinenia pritom s'ťažovateľka v rozsahu 5 000 eur nepreukázala žiadnymi výnimočnými okolnosťami, pričom tieto ani netvrdila.

12. Prílohou vyjadrenia predsedu okresného súdu bolo stanovisko zákonnej sudkyne, ktorá v úvode konštatovala, že vec jej bola pridelená 18. júla 2022, a to po opätovnom nástupe na výkon funkcie sudkyne po skončení rodičovskej dovolenky, keď jej bolo pridelených približne 500 nevybavených vecí. Z uvedeného dôvodu nie je možné aj napriek maximálnemu úsiliu konať v každej veci okamžite. Po vrátení spisu z ústavného súdu 25. júla 2022 bolo lustráciou z 11. augusta 2022 v príslušnom registri zistené, že žalobca zomrel 19. januára 2022, a preto sú v súčasnosti vykonávané úkony súvisiace so zistením stavu súvisiaceho dedičského konania po zomrelom žalobcovi na účely zabezpečenia procesného postupu v zmysle § 64 CSP.

13. S ohľadom na množstvo vecí zákonná sudkyňa zastáva názor, že konala najskôr, ako bolo v jej možnostiach.

III.2. Replika s'ťažovateľky:

14. Vyjadrenie predsedu okresného súdu s prílohou, ktorej obsahom bolo stanovisko zákonnej sudkyne, ústavný súd zaslal na zaujatie prípadnej repliky s'ťažovateľke. V prípise doručenom ústavnému súdu 23. novembra 2022 s'ťažovateľka reagovala na argumentáciu týkajúcu sa nedostatočného personálneho zabezpečenia okresného súdu. Pritom zdôraznila, že uvedený nepriaznivý stav nemožno pričítať na ujmu sporovej strany, ktorá sa domáha svojho nároku už viac ako 8 rokov, a to bez vydania prvoinštančného rozhodnutia vo veci samej.

15. Zotrvala na názore o neprimeranosti celkovej doby trvania napadnutého konania, a to nielen s ohľadom na jej vyšší vek a skutočnosť, že počas súdneho konania prišla o blízku osobu, ale s prihliadnutím na to, že „bojuje“ so samotným štátom. Z uvedeného dôvodu očakávala proaktívny prístup orgánov spadajúcich pod súdnu moc.

16. Požadovanú sumu primeraného finančného zadost'učinenia považuje za adekvátnu, primeranú a opodstatnenú aj s ohľadom na samotnú judikatúru ústavného súdu. S'ťažovateľka zároveň požaduje priznanie náhrady trov konania v celkovej sume 2 963,82 eur.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej s'ťažnosti

17. Ústavný súd v súlade s § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní okresného súdu a s'ťažovateľky, berúc do úvahy skutočnosti vyplývajúce z predmetného spisu vzťahujúceho sa na napadnuté konanie, dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

18. S'ťažovateľka podstatnou časťou argumentácie tvrdí, že zo strany okresného súdu konajúceho v jej veci došlo k vzniku zbytočných priet'ahov.

19. Predmetom konania pred ústavným súdom je preto posúdenie, či postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny, ako aj práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

20. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, ktoré je garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy (obdobne čl. 38 ods. 2 listiny), osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. I. ÚS 28/01, I. ÚS 132/03, I. ÚS 65/04).

21. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, resp. práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

22. Priznanie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zakladá povinnosť súdu aj sudcu na organizovanie práce tak, aby sa toto právo objektívne realizovalo (m. m. II. ÚS 21/01, I. ÚS 251/05). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník (strana sporu) obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza najmä zo zásady vyplývajúcej z čl. 17 a § 157 ods. 1 CSP. V zmysle čl. 17 CSP „súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb“ a v zmysle § 157 ods. 1 CSP „súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne, spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania“.

23. K vzniku zbytočných prietahov v konaní pred všeobecným súdom môže pritom dôjsť nielen jeho nečinnosťou, ale aj jeho neefektívnou, resp. nesústredenou činnosťou (m. m. IV. ÚS 22/02, IV. ÚS 380/08, III. ÚS 103/09, I. ÚS 7/2011).

24. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania (resp. strany v spore) a postup samotného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02).

25. Predmetom napadnutého konania je rozhodovanie vo veci náhrady škody spôsobenej nesprávnym úradným postupom zo strany orgánu verejnej moci. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť sporu obdobné konania možno zaradiť k štandardnej agende všeobecného súdnictva

(III. ÚS 172/2018). Skutočnosti vyplývajúce zo spisu rovnako nenaznačujú, žeby v konkrétnych okolnostiach veci išlo o konanie po skutkovej či právnej stránke zložitejšie. Skutkovou či právnou zložitou veci neargumentuje ani okresný súd.

26. Pokiaľ ide o druhé kritérium, ktorým je správanie sťažovateľky ako strany sporu, ústavný súd konštatuje, že sťažovateľka svojím konaním v značnej miere prispela k predĺženiu napadnutého konania, a to v dôsledku neustálych odročovaní pojednávani z dôvodu nezabezpečenia si právneho zastúpenia.

27. Ústavný súd v konkrétnostiach k tomuto uvádza, že pojednávanie nariadené na 12. máj 2016 bolo odročené z dôvodov zmeny právneho zástupcu sťažovateľky, ktorej bolo vyhovené. K odročovaniu, resp. zrušeniu v nasledujúcom období nariadených pojednávani došlo rovnako z dôvodov na strane sťažovateľky (pojednávania nariadené na 18. október 2016, 17. január 2017, 7. marec 2017 a 21. september 2017). Už zmieňované odročenia, resp. zrušenia termínov pojednávani značne predĺžili napadnuté konanie, no nemožno ich pričítať na ťarchu okresného súdu. Z prehľadu procesných úkonov vykonaných vo veci vyplýva, že meritórnemu prejednaniu veci na nariadených pojednávaniach bránila (aj) skutočnosť zmien právneho zastúpenia vyvolaná subjektívnymi dôvodmi na strane sťažovateľky (odvolanie plnej moci právnemu zástupcovi bez zabezpečenia zastúpenia novým právnym zástupcom).

28. Možnosť voľby právneho zástupcu je síce prejavom ústavne zakotveného práva na právnú pomoc, strana sporu však musí pri realizácii tohto práva postupovať tak, aby súd mohol vo veci rozhodnúť rýchlo a hospodárne, t. j. svojím správaním nespôsobovať predĺženie napadnutého konania. Ako zodpovedný preto s prihliadnutím na konkrétne okolnosti veci nemožno hodnotiť postup sťažovateľky v súvislosti so zabezpečovaním právneho zastúpenia, v dôsledku ktorého bolo aj pojednávanie nariadené na 22. marec 2018 zrušené. K zrušeniu nariadeného termínu pojednávania totiž došlo na podklade žiadosti doručenej okresnému súdu právnym zástupcom sťažovateľky len dva dni pred jeho uskutočnením, a to na základe oznámenia o prevzatí zastupovania sťažovateľky novým právnym zástupcom a potreby oboznámenia sa s vecou. Uvedené nesústreďené správanie sťažovateľky tak prispelo do značnej miery k predĺženiu napadnutého konania, na čo ústavný súd prihliadal pri rozhodovaní o sume primeraného finančného zadost'učinenia. K meritórnemu prejednaniu veci tak došlo po opätovnom zvolení právneho zastúpenia až na pojednávani, ktoré sa uskutočnilo 16. októbra 2018.

29. Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným prieťahom, bol postup okresného súdu. Ústavný súd pritom vychádzal zo svojej ustálenej judikatúry, podľa ktorej zbytočné prieťahy v konaní môžu byť zapríčinené nečinnosťou všeobecného súdu alebo neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty (m. m. II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

30. Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že prvý úkon vo veci po podaní žaloby (apríl 2014), a to doručovanie žaloby na vyjadrenie žalovaným, bol zo strany okresného súdu vykonaný až po takmer šiestich mesiacoch (október 2014). Prvé pojednávanie vo veci sa uskutočnilo rovnako až po viac ako roku a pol od podania žaloby (október 2015). V stanovenom období pritom okresný súd vykonával iba jednoduché úkony doručovania žaloby. Uvedený postup okresného súdu nemožno hodnotiť ako efektívne smerujúci k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľky.

31. Ďalší postup okresného súdu možno hodnotiť ako plynulý až do marca 2019. Následné zrušenia termínov pojednávania nariadených na 21. marec 2019 a 15. október 2019, ku ktorým došlo výlučne z dôvodov nevyhnutnosti vykonania úkonov v iných konaniach, ktoré si zo strany okresného súdu vyžadovali urýchlenú reakciu vzhľadom na ich citlivosť, spôsobili, že vo veci sťažovateľky nedošlo v priebehu roka 2019 k meritórnemu prejednaniu veci. Z uvedených dôvodov nemožno ani postup okresného súdu v priebehu roka 2019 považovať za efektívny.

32. V ďalšom období v priebehu roka 2020 došlo opätovne k zrušeniu dvoch termínov pojednávania z dôvodov pandemickej situácie vyvolanej ochorením COVID-19. Pokiaľ okresný súd argumentuje, že na určenie termínov pojednávania mala zásadný vplyv aj situácia vyvolaná šírením uvedeného ochorenia, v dôsledku ktorej bola možnosť nariadenia pojednávania obmedzená, ústavný súd konštatuje, že pandémie ochorenia COVID-19 môže byť dôvodom nečinnosti, avšak v rámci ojedinelej nečinnosti trvajúcej kratší čas aj s prihliadnutím na predmet konania a jeho význam pre sťažovateľa (m. m. IV. ÚS 266/2022). Obmedzenia, ktoré si vyžiadala pandémie COVID-19, môžu mať nepriaznivý vplyv na vybavovanie vecí vnútroštátnymi súdmi, hoci to v zásade nemôže zbaviť štát všetkej zodpovednosti za nadmernú dĺžku predmetného konania (sťažnosť vo veci Q and R proti Slovinsku, č. 19938/20, rozhodnutie z 8. 2. 2022, § 80).

33. V konkrétnych okolnostiach veci došlo k zrušeniu dvoch pojednávania, a to pojednávania nariadených na 31. marec 2020 a 20. január 2021. Dôvod odročenia možno v oboch prípadoch (karanténa zákonnej sudkyne a vyhlásenie núdzového stavu) nepochybne považovať za objektívny, t. j. taký, ktorý sám osebe nespôsobuje zbytočné prieťahy v napadnutom konaní. Povinnosťou všeobecného súdu je však organizovať svoju prácu tak, aby smerovala k odstráneniu právnej neistoty. V konkrétnych okolnostiach veci sa konanie o žalobe sťažovateľky už v čase začatia pandémie (marec 2020) viedlo takmer 6 rokov, a to bez toho, aby vo veci bolo vydané meritórne rozhodnutie. Zásadný vplyv pandémie na celkovú dobu konania tak možno nepochybne vylúčiť. Navyše ústavný súd poukazuje aj na značný časový úsek medzi zrušeným termínom pojednávania v marci 2020 a následným termínom pojednávania, ktorý bol naplánovaný až na ďalší rok (január 2021) a napokon z dôvodu vyhláseného núdzového stavu zrušený. Uvedený postup okresného súdu tak v súvislosti s nariaďovaním pojednávania efektívne nesmeroval k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľky.

34. Efektívnosťou pri odstraňovaní právnej neistoty sťažovateľky sa nevyznačuje ani následný postup okresného súdu vykonávaný v napadnutom konaní v priebehu rokov 2021 a 2022, ktorý sa výlučne izoloval na odročovanie nariadených pojednávania z dôvodov práceneschopnosti, resp. dovolenky zákonnej sudkyne (pojednávania nariadené na 1. jún 2021, 24. november 2021 a 18. február 2022).

35. Ústavný súd zároveň konštatuje, že doterajšia dĺžka napadnutého konania presahujúca osem rokov (od podania žaloby, pozn.) bez meritórneho rozhodnutia o uplatnenom nároku sama osebe je dostatočným dôvodom na vyslovenie porušenia označených práv sťažovateľky (m. m. III. ÚS 172/2018).

36. Obranu okresného súdu, ktorej podstatou je zdôraznenie celkového vysokého nápadu vecí, resp. fluktuácie zamestnancov či nesprávneho manažmentu prideľovania vecí (k tomu pozri aj body 9, 10 a 12 tohto nálezu), ústavný súd nemôže akceptovať. V uvedenej súvislosti ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru (napr. I. ÚS 127/04, II. ÚS 311/06), podľa ktorej nadmerné množstvo

vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalší počet zamestnancov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov v konaní a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní (II. ÚS 40/97, III. ÚS 17/02, III. ÚS 69/2011). Rovnako v zmysle judikatúry ESJP je na členských štátoch, aby organizovali svoje právne systémy takým spôsobom, aby zaručili rozhodnutie o veci v primeranej lehote, preto nadmerné pracovné zaťaženie nemožno vziať do úvahy (porov. Vocaturo proti Taliansku, rozhodnutie z 24. 5. 1991, Séria A č. 206-C, § 17; Cappello proti Taliansku, rozhodnutie z 27. 2. 1992, Séria A č. 230-F, § 17; Bieliński proti Poľsku, č. 48762/19, rozhodnutie z 21. 7. 2022, § 46).

37. S prihliadnutím na už uvádzané skutočnosti, berúc do úvahy neefektívnu a nesústredenú činnosť okresného súdu a prihliadajúc na to, že vec sťažovateľky nie je ani po viac ako 8 rokoch od podania žaloby meritórne rozhodnutá ani na súde prvej inštancie, ústavný súd konštatuje, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na konanie bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny, ako aj práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd preto vyslovil porušenie práv sťažovateľky zaručených čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní (bod 1 výroku tohto nálezu).

38. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie základných práv podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

39. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

40. V záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľke ústavný súd vzhľadom na skutočnosť, že napadnuté konanie vedené okresným súdom nebolo do času rozhodnutia ústavného súdu vo veci ústavnej sťažnosti právoplatne skončené, prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať v predmetnej veci bez zbytočných prietahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

41. Pokiaľ sťažovateľka navrhuje v súvislosti s postupom okresného súdu v napadnutom konaní aj vyslovenie porušenia základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy, ústavný súd relevantnej časti ústavnej sťažnosti nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

42. Ustanovenie čl. 1 ods. 1 ústavy má charakter všeobecného ústavného princípu, ktorý sú povinné rešpektovať všetky orgány verejnej moci pri výklade a uplatňovaní ústavy. Článok 1 ods. 1 ústavy je vždy implicitnou súčasťou rozhodovania ústavného súdu, t. j. aj jeho rozhodovania o porušovaní základných práv a slobôd garantovaných ústavou podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, a preto ústavný súd nepovažuje za potrebné vysloviť porušenie tohto článku ústavy v spojitosti s namietaným porušením čl. 48 ods. 2 ústavy vo výrokovej časti tohto nálezu (m. m. IV. ÚS 308/2011, IV. ÚS 150/2018).

V.

Primerané finančné zadosťučinenie

43. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

44. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Z § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho zaplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

45. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

46. Sťažovateľka sa domáha priznania primeraného finančného zadosťučinenia v sume 5 000 eur z dôvodov uvedených v časti II tohto nálezu (bod 7 tohto nálezu).

47. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESĽP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

48. Už len pre úplnosť v reakcii na stanovisko okresného súdu k rozhodovaniu o sume primeraného finančného zadosťučinenia (bod 11 tohto nálezu) ústavný súd zdôrazňuje, že stanovenie sumy primeraného finančného zadosťučinenia sa spravuje pravidlami nemajúcimi charakter matematického vzorca, v ktorom by bola premennou výlučne len doba nečinnosti či suma za stanovenú dobu nečinnosti všeobecného súdu, ale špecifikami konkrétneho prejednávaneho prípadu (m. m. IV. ÚS 342/2020). Aj z uvedeného dôvodu preto pre uplatnenie sumy primeraného finančného zadosťučinenia nemôže sám osebe obstať matematický vzorec uvádzaný okresným súdom.

49. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä nesústredenosť a neefektívnosť postupu okresného súdu, povahu a rozsah práv sťažovateľky, ktoré boli porušené, predmet konania, ako aj jeho význam pre sťažovateľku, a zohľadňujúc skutočnosť, že na predĺžení napadnutého konania sa podieľala aj samotná sťažovateľka, ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade je spravodlivé a konkrétnym okolnostiam posudzovanej veci primerané priznanie finančného zadosťučinenia v sume 2 000 eur (bod 3 výroku tohto nálezu).

50. Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd ústavnej sťažnosti v časti požadovanej sumy primeraného finančného zadosťučinenia prevyšujúcej sumu 2 000 eur nevyhovet tak, ako to je uvedené v bode 5 výroku tohto nálezu.

51. S prihliadnutím na uvedené preto ústavný súd rozhodol vo veci priznania primeraného finančného zadosťučinenia tak, ako to je uvedené v bodoch 3 a 5 výroku tohto nálezu.

VI. Trovy konania

52. Podľa § 73 ods. 1 zákona o ústavnom súde trovy konania pred ústavným súdom, ktoré vzniknú účastníkovi konania, uhrádza účastník konania.

53. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

54. Sťažovateľka si uplatnila náhradu trov konania pred ústavným súdom, ktoré jej vznikli v súvislosti s jej právnym zastupovaním právnym zástupcom v celkovej sume 2 963,82 eur.

55. Ústavný súd priznal sťažovateľke náhradu trov konania v sume 739,66 eur v súlade s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to za 3 úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, písomné podanie ústavnej sťažnosti a replika k vyjadreniu okresného súdu) podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky. Ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2022 v sume 193,83 eur (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky), tiež zo sadzby za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby za rok 2022 v sume 11,63 eur (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky). Celková suma náhrady trov konania tak predstavuje po jej navýšení o daň z pridanej hodnoty sumu 739,66 eur. Vzhľadom na uvedené ústavný súd vo veci náhrady trov konania sťažovateľky rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 4 výroku tohto nálezu. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

56. Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd návrhu sťažovateľky na priznanie náhrady trov konania v sume prevyšujúcej sumu 739,66 eur nevyhovel tak, ako to je uvedené v bode 5 výrokovej časti tohto nálezu.

VII.

57. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. novembra 2022

Ladislav Duditš
predseda senátu